

Algoritmuselmélet 10. előadás

Katona Gyula Y.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Számítástudományi Tsz.

I. B. 137/b

kiskat@cs.bme.hu

2002 Március 25.

Szélességi bejárás

BFS: Breadth First Search

Meglátogatjuk az első csúcsot, majd ennek a csúcsnak az összes szomszédját. Aztán ezen szomszédok összes olyan szomszédját, hol még nem jártunk, és így tovább.

megvalósítás \implies *sor* (FIFO-lista)

Berakjuk be az épp meglátogatott csúcsot, hogy majd a megfelelő időben a szomszédaira is sort keríthessünk.

Általános lépés \implies vesszük a sor elején levő x csúcsot, töröljük a sorból, meglátogatjuk azokat az y szomszédait, amelyeket eddig még nem láttunk, majd ezeket az y csúcsokat a sor végére tesszük.

procedure bejár (* elvégzi a G irányított gráf szélességi bejárását *)

begin

for $v := 1$ **to** n **do**

bejárva[v] := hamis;

for $v := 1$ **to** n **do**

if bejárva[v] = hamis **then**

szb(v)

end

procedure szb (v : csúcs)

var

Q : csúcsokból álló sor;

x, y : csúcsok;

begin

bejárva[v] := igaz;

sorba(v, Q);

while Q nem üres **do begin**

$x :=$ első(Q);

for minden $x \rightarrow y \in E$ élre **do**

if bejárva[y] = hamis **then begin**

bejárva[y] := igaz;

sorba(y, Q)

(*)

end

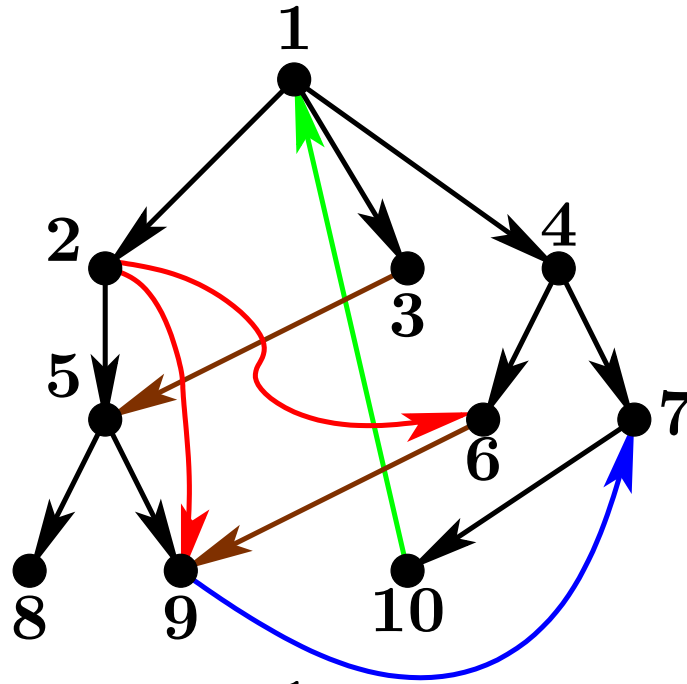
end

end

JAVA animáció: BFS

Faél:

megvizsgálásukkor még be nem járt pontba mutatnak

faél

ilyen nincs

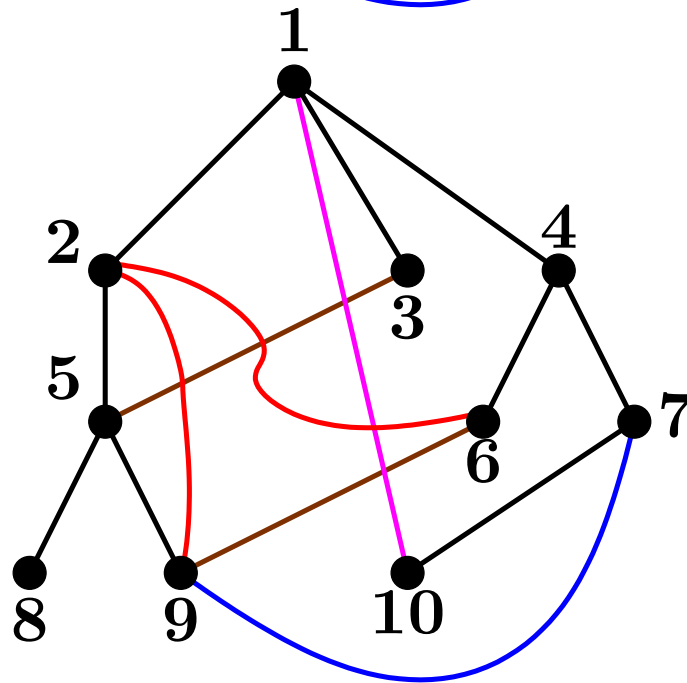
visszaél

keresztél

keresztél

Írányítatlan esetben csak faél és keresztél lehet.

Lépésszám: $O(n + e)$

faél

ilyen nincs

ilyen nincs

keresztél

keresztél

Legrövidebb utak súlyozatlan gráfokban

Ha minden él hossza egy \implies út hossza = élek száma

Szélességi kereséssel \implies Jelentse $D[v]$ a v csúcsnak az s -től való távolságát az s -gyökerű szélességi fában.

Legyen kezdetben $D[s] := 0$

az *szb* eljárásba tegyük be a $D[y] := D[x] + 1$; utasítást, miután elértük y -t.

Lépésszám: $O(n + e)$

Tétel. Az előzőek szerint módosított szélességi bejárás végeztével teljesülnek a következők:

1. Legyen $s = x_1, x_2, \dots, x_n$ a csúcsoknak a szélességi bejárás szerinti sorrendje. Ekkor $D[x_1] \leq D[x_2] \leq \dots \leq D[x_n]$.
2. Ha $x \rightarrow y$ éle G -nek, akkor $D[y] \leq D[x] + 1$.
3. $D[v] = d(s, v)$ teljesül minden $v \in V$ csúcsra.

Tétel. 1. $D[x_1] \leq D[x_2] \leq \dots \leq D[x_n]$.

Bizonyítás: A csúcsok az $s = x_1, x_2, \dots, x_n$ sorrendben kerülnek bele a Q sorba \implies ebben a sorrendben is kerülnek ki a sorból

ha $x \neq s$ csúcs előbb van mint $y \implies \text{apa}(x)$ nem lehet később, mint $\text{apa}(y)$, hiszen ha előbb lenne, y -hoz előbb eljutottunk volna

Indukció \implies Gyökérre $D[s] = 0$, fiaira mind nagyobb \checkmark

$D[x_i] = D[\text{apa}(x_i)] + 1$ és $D[x_{i+1}] = D[\text{apa}(x_{i+1})] + 1 \implies$

Ha a két apa különböző

$\implies D[\text{apa}(x_i)] \leq D[\text{apa}(x_{i+1})] \implies D[x_i] \leq D[x_{i+1}]$

Ha pedig az apák megegyeznek $\implies D[x_i] = D[x_{i+1}]$

Tétel. 2. Ha $x \rightarrow y$ éle G -nek, akkor $D[y] \leq D[x] + 1$

Bizonyítás: Nézzük, hogy mi történik, amikor x kikerül a Q sorból, és éppen az (x, y) élet vizsgáljuk.

Ha bejárva $[y] = \text{hamis} \implies y$ apja x , vagyis $D[y] = D[x] + 1$

Különben y -t már korábban láttuk $\implies y$ apja előbb van mint x

$\implies D[\text{apa}(y)] \leq D[x] \implies D[y] = D[\text{apa}(y)] + 1 \leq D[x] + 1$

Tétel. 3. $D[v] = d(s, v)$ teljesül minden $v \in V$ csúcsra.

Bizonyítás: $d(s, v) \leq D[v]$ ✓

Legyen $s = y_0, y_1, \dots, y_k = v$ egy minimális hosszúságú G -beli irányított út s -ből v -be.

\implies az út éleire: $D[y_1] \leq D[s] + 1 = 1$, majd
 $D[y_2] \leq D[y_1] + 1 \leq 2 \dots D[v] = D[y_k] \leq k = d(s, v) \implies$ ✓

JAVA animáció: Legrövidebb út

Minimális költségű feszítőfák

Most irányítatlan gráfokkal foglalkozunk
kör és út \implies valóban egyszerű

Definíció. (*minimális költségű feszítőfa*) Legyen $G = (V, E)$ egy összefüggő gráf. A G gráf egy körmentes összefüggő $F = (V, E')$ részgráfja a gráf egy **feszítőfája**. Legyen továbbá az éleken értelmezve egy $c : E \rightarrow \mathbb{R}$ súlyfüggvény. Ekkor a G gráf egy F feszítőfája **minimális költségű**, ha költsége (a benne szereplő élek súlyainak összege) minimális G összes feszítőfája közül.

Probléma:

Adott egy $G = (V, E)$ összefüggő irányítatlan gráf, és az élein értelmezett $c : E \rightarrow \mathbb{R}$ súlyfüggvény. Határozzuk meg a G egy minimális költségű feszítőfáját.

Például: Villamosvezetékek kiépítése

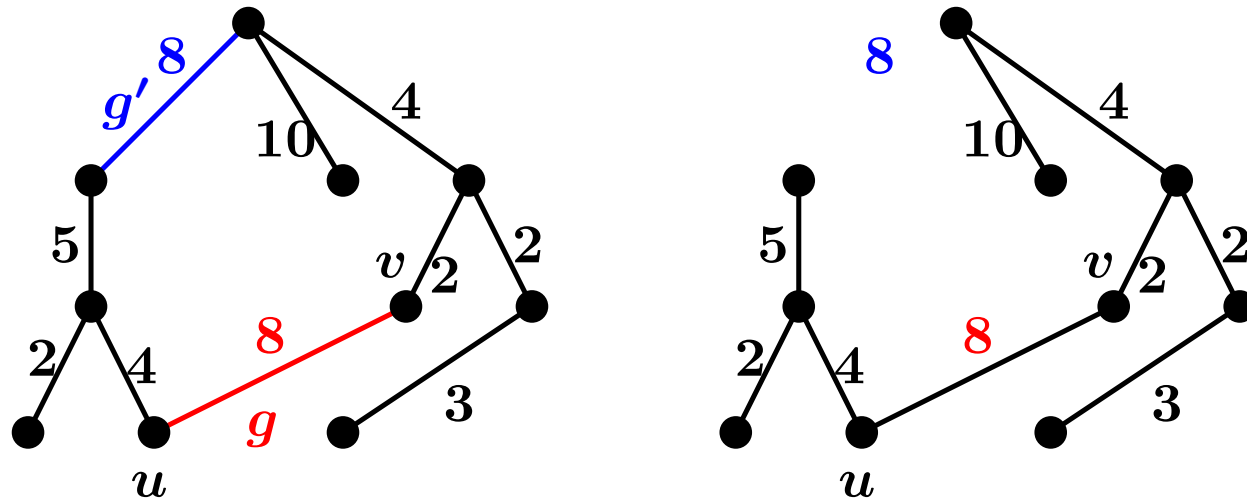
Fák tulajdonságai

Tétel.

1. Minden legalább kétpontú fában van olyan csúcs, amiből csak egy él megy ki (elsőfokú csúcs).
2. Bármely összefüggő gráf tartalmaz feszítőfát.
3. Egy n -pontú összefüggő gráf akkor és csak akkor fa, ha $n - 1$ éle van.
4. Egy fa bármely két pontja között pontosan egy út vezet.
5. Legyen G egy súlyozott élű összefüggő gráf, F egy minimális költségű feszítőfája. Legyen $g = (u, v)$ a G -nek egy olyan éle, ami nem éle F -nek, és tegyük fel, hogy az F -beli u -ból v -be vezető úton van olyan g' él, amelyre $c(g) \leq c(g')$. Ekkor az F -ből a g hozzávételével és a g' elhagyásával adódó F' gráf is egy minimális költségű feszítőfa G -ben.

Bizonyítás: 1–4 volt már BSZ-ben ✓

Bizonyítás: 5.

$F \cup \{g\}$ gráfban van olyan kör, amelynek g' éle \implies A g' törlésével kapott F' gráf összefüggő marad

F' költsége nem nagyobb F költségénél

A piros-kék algoritmus

Sorra nézzük G éleit: bizonyosakat beveszünk a minimális feszítőfába, másokat pedig eldobunk.

⇒ színezzük a G éleit:

a **kék** élek belekerülnek a végeredményt jelentő minimális feszítőfába, a **pirosak** pedig nem

⇒ Úgy színezzük, hogy az eddig kialakult (részleges) színezés mindig **takaros** legyen.

Definíció. (takaros színezés) Tekintsük a súlyozott élű G gráf éleinek egy részleges színezését, melynél bármely él **piros**, **kék** vagy színtelen lehet. Ez a színezés **takaros**, ha van G -nek olyan minimális költségű feszítőfája, ami az összes **kék** élet tartalmazza, és egyetlen **piros** élet sem tartalmaz.

- KÉK SZABÁLY:** Válasszunk ki egy olyan $\emptyset \neq X \subset V$ csúcshalmazt, amiből nem vezet ki kék él. Ezután egy legkisebb súlyú X -ből kimenő színezetlen élet fessünk kékre.
- PIROS SZABÁLY:** Válasszunk G -ben egy olyan egyszerű kört, amiben nincs piros él. A kör egyik legnagyobb súlyú színezetlen élét fessük pirosra.

Kezdetben G -nek nincs színes éle. \implies a két szabályt tetszőleges sorrendben és helyeken alkalmazzuk, amíg csak lehetséges.

\implies **piros-kék algoritmus**

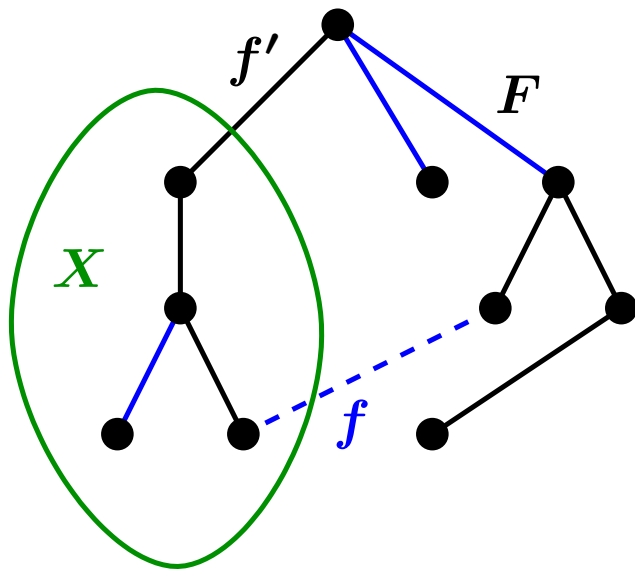
Tétel. A **piros-kék** eljárás működése során mindig takaros színezésünk van. Ezen felül a színezéssel sosem akadunk el: végül G minden éle színes lesz.

Bizonyítás: Belátjuk, hogy a színezés mindig takaros. \implies kezdetben Tegyük fel, hogy egy takaros színezésünk van. Legyen F a G egy olyan minimális költségű feszítőfája, amely minden **kék** élet tartalmaz, és egyetlen **piros**at sem. Tegyük fel továbbá, hogy ebben a helyzetben a gráf f élét festjük be.

Két eset van aszerint, hogy melyik szabályt használjuk:

A kék szabályt használjuk: $\implies f$ kék lesz.

Ha f éle F -nek ✓

Ha f nem éle F -nek \implies nézzük azt az $X \subset V$ csúcshalmazt, amire a kék szabályt alkalmaztuk.

Az F -ben van olyan út (mert feszítőfa), ami az f két végpontját összeköti. \implies Ezen az úton pedig van olyan f' él, ami kimegy X -ből, ugyanis f kilép X -ből.

Az F választása miatt f' nem lehet piros.

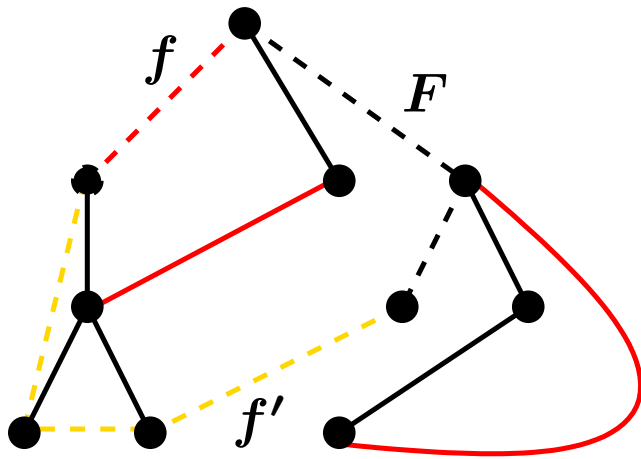
A kék szabály szerint kék sem lehet, továbbá $c(f') \geq c(f)$ is teljesül.

Legyen F' az F -ből az f' törlésével és az f hozzáadásával kapott gráf.

\implies Eszerint F' egy minimális feszítőfa, tartalmaz minden kék élet és nem tartalmaz piros élet. ✓

A piros szabályt használjuk: Ekkor f piros lesz. \implies

Ha f nem éle F -nek ✓

Ha $f \in F$, akkor az f törlésével az F két komponensre esik.

\implies A körnek, amelyre a piros szabályt alkalmaztuk. van olyan $f' \neq f$ éle, ami a két komponens között fut.

A régi színezés takarossága és a piros szabály miatt az f' színtelen és $c(f') \leq c(f)$.

az F -be f helyett f' -t véve a kapott F' egy minimális költségű feszítőfa lesz ✓

Miért nem akadunk el soha?

Tegyük fel, hogy van még egy f színtelen él.

A színezés takaros \implies a kék élek egy erdőt alkotnak.

\implies Ha f végpontjai ugyanabban a kék fában vannak, akkor a piros szabály alkalmazható arra körre, aminek az élei f és az f végpontjait összekötő (egyetlen) kék út élei.

\implies Ha f különböző kék fákat köt össze, akkor pedig a kék szabály működik; X legyen az egyik olyan fa csúcshalmaza, amihez f csatlakozik. (Ez utóbbi esetben nem biztos, hogy f fog színt kapni a következő lépésben.)

Tétel. Ha a *piros-kék* algoritmussal befestjük az összefüggő $G = (V, E)$ gráf minden élét, akkor a *kék* élek egy minimális költségű feszítőfa élei. Sőt, ez már akkor is igaz, amikor van $|V| - 1$ *kék* élünk (és esetleg van még színezetlen él).

Bizonyítás: Az első állítás \Leftarrow a végső színezés is takaros.

A második: végül összesen $|V| - 1$ *kék* él lesz. Ha már van ennyi, akkor több nem keletkezhet.

Prim, Kruskal és Borůvka módszerei

A recept *helyessége* szempontjából tehát közömbös a sorrend, *hatékonyság* szempontjából viszont nem.

PRIM MÓDSZERE: Legyen s a G egy rögzített csúcsa. Minden egyes színező lépéssel az s -et tartalmazó F *kék* fát bővítjük. Kezdetben az F csúcshalmaza $\{s\}$, végül pedig az egész V . A következő *kék* élnek az egyik legkisebb súlyú élet választjuk azok közül, amelyek F -beli pontból F -en kívüli pontba mennek.

KRUSKAL MÓDSZERE: A következő befestendő f él legyen mindig a legkisebb súlyú színtelen él. Ha az f két végpontja ugyanazon *kék* fában van, akkor az él legyen *piros*, különben pedig *kék*.

BORŰVKA MÓDSZERE: Minden egyes *kék* fához válasszuk ki a legkisebb súlyú belőle kimenő (színtelen) élet. Színezzük *kékre* a kiválasztott éleket.

Prim módszere

Mindig a **kék szabályt** alkalmazzuk: Válasszuk X -nek a meglévő fa ponthalmazát. A **kék** élek végig fát alkotnak.

procedure Prim (G : gráf; **var** F : élek halmaza);

var

U : csúcsok halmaza;

u, v : csúcsok;

begin

$F := \emptyset$;

$U := \{1\}$;

while $U \neq V$ **do begin**

(*) legyen (u, v) egy legkisebb súlyú olyan él,
melyre $u \in U$ és $v \in V \setminus U$;

$F := F \cup \{(u, v)\}$;

$U := U \cup \{v\}$

end

end

Jól működik, mert **piros-kék** algoritmus.

JAVA animáció: Prim módszere

Naiv implementáció

A gráf az élsúlyokat tartalmazó C adjacencia-mátrixával adott.

Az épp aktuális U és $V \setminus U$ halmazok közt futó legkisebb súlyú élek

kiválasztása $\implies O(n^2)$ lépés

\implies Minden $V \setminus U$ -beli csúcshoz tároljuk, hogy milyen messze van az U halmaztól

$$\text{KÖZEL}[i] = \begin{cases} * & \text{ha } i \in U \\ \text{egy az } i\text{-hez legközelebbi } U\text{-beli csúcs} & \text{ha } i \in V \setminus U \end{cases}$$

$$\text{MINSÚLY}[i] = \begin{cases} * & \text{ha } i \in U \\ C[i, j] & \text{ha } \text{KÖZEL}[i] = j \neq * \end{cases}$$

A következő kék él az $(i, \text{KÖZEL}[i])$ élek közül kerül majd ki \implies *kékes* élek

$$\text{KÖZEL}[i] := \begin{cases} * & \text{ha } i = 1 \\ 1 & \text{ha } i \neq 1 \end{cases}$$

$$\text{MINSÚLY}[i] := \begin{cases} * & \text{ha } i = 1 \\ C[i, 1] & \text{ha } i \neq 1 \end{cases}$$

- *A következő kék él kiválasztása:* megkeressük a MINSÚLY[] tömb minimumát, \implies legrövidebb kékés él hossza $\implies k$ -ba mutató
A minimumkeresés költsége: $O(n)$ lépés
 a $(\text{KÖZEL}[k], k)$ élet fogjuk F -be tenni, k -t pedig U -ba.
 $\implies \text{MINSÚLY}[k] := \text{KÖZEL}[k] := *$.
- *A két tömb felfrissítése:* A $C[k, i]$ és a $\text{MINSÚLY}[i]$ értékeket ($i \in V \setminus U$) kell összevetni. \implies

```

if KÖZEL[i]  $\neq$  * and C[k, i] < MINSÚLY[i] then begin
    KÖZEL[i] := k;
    MINSÚLY[i] := C[k, i]
end

```

Lépésszám: Egy él színezés $O(n) \implies O(n^2)$

JAVA animáció: Prim módszere

Kupacos-éllistas implementáció

Építsünk kupacot az aktuális U és $V \setminus U$ közötti élekből.
(néhány) MINTÖR-rel $O(\log(e))$ lépéssel kiválaszthatjuk a minimálisat, amit **kékre** színezzünk

Megváltozott $U \implies$ BESZÚR-ral beszúrjuk az új éleket

Nem törődünk azokkal az élekkel, amik így U -n belül mennek

\implies ezért lehet, hogy MINTÖR-nél ilyet kapunk elsőre.

Lépésszám: A kupac mérete sosem haladja meg e -t.

A kezdeti kupacépítés legfeljebb $O(e)$, az egyes műveletek végrehajtása pedig $O(\log e)$ időt vesz igénybe.

Összesen kevesebb, mint e darab BESZÚR és legfeljebb e darab MINTÖR műveletet végzünk $\implies O(e \log e)$

Johnson: Kombináljuk a két ötletet, nyilvántartjuk a közeli csúcsokat, és d -kupacban tároljuk a **kékes** éleket

\implies ha $n^{1,5} \leq e \implies O(e)$